

درآمدی بر مکتب تربیتی

علامه طباطبائی رحمۃ اللہ تعالیٰ علیہ

تاریخچه و ویژگی های نظری و عملی

مصدر تقی فیاض بخش

www.ketab.ir

|                          |                                                                   |
|--------------------------|-------------------------------------------------------------------|
| سرشناسه:                 | فیاض بخش، محمدتقی، ۱۳۳۲ -                                         |
| عنوان و نام پدیدآور:     | درآمدی بر مکتب تربیتی علامه طباطبایی رضوان الله تعالی:            |
| مشخصات نشر:              | تاریخچه و ویژگی های نظری و عملی / محمدتقی فیاض بخش.               |
| مشخصات ظاهری:            | تهران: فیض فرزانه، ۱۴۰۰.                                          |
| شابک:                    | ۱۲۸ ص.؛ ۱۴×۲۱ س.م.                                                |
| وضعیت فهرست نویسی:       | ۹۷۸-۶۲۲-۹۸۷۲۱-۴-۷                                                 |
| یادداشت:                 | فیاض                                                              |
| عنوان دیگر:              | کتابنامه: ص. ۱۲۶ - ۱۲۸.                                           |
| موضوع:                   | تاریخچه و ویژگی های نظری و عملی.                                  |
| موضوع:                   | طباطبائی، سید محمدحسین، ۱۲۸۱ - ۱۳۶۰ -- نقد و تفسیر                |
| موضوع:                   | Tabatabai, Sayyed Muhammad Husayn -- Criticism and Interpretation |
| موضوع:                   | طباطبائی، محمدحسین، ۱۲۸۱ - ۱۳۶۰ -- دیدگاه درباره اخلاق اسلامی     |
| موضوع:                   | Tabatabai, Sayyed Muhammad Husayn -- Views on Islamic ethics      |
| موضوع:                   | فیاض بخش، محمدتقی، ۱۳۳۲ - -- وعظ                                  |
| رده بندی کنگره:          | BP۵۵/۳                                                            |
| رده بندی دیویی:          | ۲۹۷/۹۹۸                                                           |
| شماره کتابشناسی ملی:     | ۸۵۲۴۸۳                                                            |
| اطلاعات رکورد کتابشناسی: | فیاض                                                              |

درآمدی بر مکتب تربیتی علامه طباطبایی؛ تاریخچه

و ویژگی های نظری و عملی

مؤلف: محمدتقی فیاض بخش

ناشر: فیض فرزانه

نوبت چاپ: اول، ۱۴۰۰

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۲۲۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۸۷۲۱-۴-۷

تلفن مرکز بخش: ۰۹۱۲۷۹۷۴۷۵۰

برای اطلاع از دیگر محصولات مؤسسه، عدد ۱۰ را به سامانه

۰۲۱۳۳۹۸۷۹۹۰ پیامک کنید.

جایزه علوی

مؤسسه فرهنگی هنری جلوه نور علوی

تلفن: ۰۲۱-۳۳۹۸۷۹۹۰

سایت: [www.jelveh.org](http://www.jelveh.org)

کلیه حقوق مادی و معنوی

این اثر متعلق به مؤسسه

جلوه نور علوی ع است.

## فهرست

- سخن ناشر ۱۱
- پیش‌گفتار: مروری بر تاریخ مکتب مرحوم ملاحسین قلی همدانی رحمته الله علیه ۱۳
- اجمالی از جریانات و سنت‌های معرفتی پیش از مکتب ملاحسین قلی همدانی رحمته الله علیه ۱۵
- ظهور مکتب ملاحسین قلی همدانی رحمته الله علیه، به مثابه جامع مکاتب پیش از خود ۱۹
- طبقه اول و دوم مکتب: جناب سید علی شوشتری و جناب آخوند ملاحسین قلی همدانی رحمته الله علیه ۲۲
- طبقه سوم از مشایخ مکتب: شاگردان جناب ملاحسین قلی همدانی رحمته الله علیه ۲۹
- طبقه چهارم از مشایخ مکتب: آیت‌الله سید علی قاضی طباطبایی رحمته الله علیه ۳۳
- طبقه پنجم از مشایخ مکتب: تعمیق مکتب و تربیت عمومی ۳۴
- آیت‌الله علامه سید محمدحسین طباطبایی رحمته الله علیه؛ تعمیق مکتب و تربیت عمومی ۳۶
- طبقه ششم مشایخ مکتب: استاد سعادت‌پرور رحمته الله علیه؛ تکمیل راه و کار علامه طباطبایی رحمته الله علیه ۳۹
- خاتمه ۴۱

مروری بر مبانی مکتب تربیت علامه طباطبائی رحمته الله علیه

|    |                                                                                                      |
|----|------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| ۴۵ | مقدمه                                                                                                |
| ۵۱ | بخش اول: ضرورت سیروسلوک                                                                              |
| ۵۱ | گفتار اول: اهمیت زدودن ناخالصی‌های غیرتوحیدی                                                         |
| ۵۲ | ویژگی «مخلصین» در فرهنگ قرآن                                                                         |
| ۵۳ | وجوب تحصیل مقام «مخلصین» بر سالک                                                                     |
| ۵۶ | گفتار دوم: زمان آغاز سلوک                                                                            |
| ۵۶ | دلایل آغاز سیر در نوجوانی و ابتدای جوانی                                                             |
| ۵۶ | ۱. بُعد مسافت                                                                                        |
| ۵۷ | ۲. زنگارهای کمتر در این دوران                                                                        |
| ۵۹ | ۳. ماندگاری دریافت‌های نخستین                                                                        |
| ۶۰ | ۴. سایر دلایل ایجابی و سلبی                                                                          |
| ۶۴ | گفتار سوم: محور اصلی سلوک؛ معرفت به توحید از طریق شناخت امام زمان <small>عجل الله تعالی فرجه</small> |
| ۶۴ | بخش دوم: تبیین نظام جامع علمی و عملی در مکتب تربیتی علامه طباطبائی <small>رحمته الله علیه</small>    |
| ۶۷ | گفتار اول: ویژگی‌های مکتب اخلاقی علامه طباطبائی <small>رحمته الله علیه</small>                       |
| ۶۸ | ۱. تقید جدی به رعایت ظاهر فرامین شرع مقدس                                                            |
| ۶۹ | ۲. منطبق بودن دستورات و مبانی با قرآن و روایات                                                       |
| ۶۹ | ۳. بی‌نیازی از دیگر مکاتب                                                                            |
| ۷۰ | ۴. نظم دستورات سلوکی                                                                                 |
| ۷۰ | گفتار دوم: غایات سلوک در مکتب تربیتی علامه طباطبائی <small>رحمته الله علیه</small>                   |
| ۷۱ | غایات دنیوی                                                                                          |
| ۷۲ | غایات اخروی                                                                                          |
| ۷۲ | غایت توحیدی                                                                                          |
| ۷۴ | گفتار سوم: مراتب نظری و عملی سلوک در مکتب تربیتی علامه طباطبائی <small>رحمته الله علیه</small>       |
| ۷۴ | برخی مبانی سلوک نظری                                                                                 |
| ۷۴ | ۱. معرفت‌النفس؛ کانون مکتب علامه طباطبائی <small>رحمته الله علیه</small>                             |
| ۷۶ | ۲. باطن داشتن دین                                                                                    |
| ۸۱ | سلوک عملی و گام‌های آن                                                                               |
| ۸۲ | ۱. یقظه                                                                                              |
| ۸۳ | ۲. توبه                                                                                              |
| ۸۴ | مراتب پنج‌گانه توبه در بیان امام صادق <small>ع</small>                                               |
| ۸۵ | مراحل شش‌گانه توبه در بیان حضرت امیر <small>ع</small>                                                |

|     |                                                                  |
|-----|------------------------------------------------------------------|
| ۸۹  | ۳. آشنایی با احکام عملی شرع                                      |
| ۹۱  | ذکر: روح همه دستورات سلوکی                                       |
| ۹۱  | نسبت ذکر با دیگر دستورات سلوکی                                   |
| ۹۴  | ذکر قلبی (مراقبه)                                                |
| ۹۴  | مراتب مراقبه                                                     |
| ۹۴  | مرتبه اول: مراقبه بر حرام                                        |
| ۹۶  | مرتبه دوم: توجه به مرگ و قیامت                                   |
| ۹۸  | مرتبه سوم: مراقبه بر ثواب                                        |
| ۱۰۰ | مراقبه بر فقر؛ مقدمه تحصیل ثواب                                  |
| ۱۰۰ | مرتبه چهارم: مراقبه بر رضا                                       |
| ۱۰۱ | ذکر لفظی و دستورات عملی آن                                       |
| ۱۰۲ | دستور اول: دوام وضو                                              |
| ۱۰۳ | دستور دوم: تقید به نماز اول وقت                                  |
| ۱۰۴ | دستور سوم: انس با قرآن                                           |
| ۱۰۵ | دستور چهارم: اهتمام به نماز شب                                   |
| ۱۰۶ | دستور پنجم: زیارت اهل بیت                                        |
| ۱۰۸ | گفتار چهارم: موجبات ثمربخشی دستورات                              |
| ۱۰۹ | الف. اهمیت توسل به حضرات معصومین علیهم السلام و مکانی پیرامون آن |
| ۱۱۰ | ب. تحصیل حضور قلب و دستورات آن                                   |
| ۱۱۰ | دستور اول: توجه به مُهر                                          |
| ۱۱۰ | دستور دوم: اهتمام به اذان و اقامه                                |
| ۱۱۱ | دستور سوم: مکان نمازگزار                                         |
| ۱۱۱ | دستور چهارم: تلاوت قرآن                                          |
| ۱۱۱ | دستور پنجم: تکبیرات افتتاحیه                                     |
| ۱۱۱ | ج. اهتمام و دقت در محاسبه اعمال                                  |
| ۱۱۲ | د. تقسیم منازل سلوک به اربعینات                                  |
| ۱۱۳ | ه. جایگاه استاد در سیروسلوک                                      |
| ۱۱۳ | نقش بی‌بدیل استاد در مراتب عالی                                  |
| ۱۱۵ | بخش سوم: جایگاه تعلیم و تربیت در مکتب تربیتی علامه مجلسی         |
| ۱۱۶ | گفتار اول: تعلیم و تربیت در آیین روایات                          |
| ۱۱۸ | گفتار دوم: پالایش درون و صاحب نفس شدن؛ مقدمه تمرکز بر کرامت نفس  |
| ۱۱۹ | فرهنگ ما؛ فرهنگ کرامت انسانی در سایه توحید                       |

این نوشته حاصل تدوین و ویرایش دو سخنرانی از استاد محمدتقی قیاض بخش است. سخنرانی اول برای جمعی از علاقه‌مندان به آشنایی با مبانی نظری و عملی مکتب علامه طباطبائی رحمته الله علیه در ۲۶ مرداد ۱۳۹۹ و سخنرانی دوم به مناسبت سالروز گرامی‌داشت مرحوم علامه رحمته الله علیه در ۲۴ آبان همان سال ارائه شده است. این دو سخنرانی در مجموع با ساختار و سبوری مشابه ایراد شده‌اند. بنابراین لازم آمد تا در عین حفظ وجوه تمایز هریک، در نهایت به عنوان متنی یکدست و واحد عرضه شوند.

در این سخنرانی‌ها استاد چارچوب کلی مکتب مرحوم علامه رحمته الله علیه را تصویر نموده و مبانی نظری و نظام دستورات عملی آن را تبیین فرموده‌اند. این گفتارها برای کسانی ارائه شده‌اند که به دنبال یک آشنایی اجمالی با رئوس کلی مباحث نظری و دستورات عملی مقدماتی‌اند؛ از این رو کتاب پیش رو نیز برای همین دسته از افراد مناسب و راهگشا است.

یکی از وجوه شنیدنی و ممتاز روایت استاد از این مکتب تربیتی، تأکید بر خصلت‌هایی است که این طریقه تربیتی را به

یک مکتب تمام عیار معرفتی - اخلاقی تبدیل می‌کند. این تأکید خود را در این گفتارها نیز آشکار ساخته. برای آنکه این خصلت مکتب بودن هرچه بهتر عیان شود، هیئت تحریریه مؤسسه جلوه نور علوی رحمته الله علیه پیش‌گفتاری با عنوان «مروری بر تاریخ مکتب ملاحسین قلی همدانی رحمته الله علیه» بر بیانات استاد افزوده است. در این نوشتار طبقات اساتید مکتب و نقش ویژه هریک از آن بزرگواران در روند تطور مکتب - به حدی که مقتضی یک نوشته مقدماتی بوده است - ارائه شده. طبعاً این مقاله نیز متکفل توضیح یک سیر تاریخی جامع و کامل نیست؛ بلکه صرفاً جنبه طرح مطلب برای آشنایی اجمالی مخاطبین دارد.

اگر خواننده گرامی از مطالعه این کتاب بهره برد و علاقه‌مند به ادامه سیر در فضای تربیتی و علمی مکتب علامه رحمته الله علیه بود، گام‌های بعدی در قالب کتب و دوره‌های آموزشی در مؤسسه تمهید شده و قابل ارائه است؛ به امید آنکه مفید فایده افتد.

در پایان لازم می‌دانیم از آقای حمیدرضا میرکنی بنادکی که زحمت تحقیق و نگارش مقاله پیش‌گفتار را بر عهده داشتند تشکر و قدردانی نماییم.

امیدواریم خوانندگان گرامی ما را از نظرات و پیشنهادات خود بهره‌مند نمایند.

انتشارات فیض‌فرزان

مهرماه ۱۴۰۰